

ผู้นำเชิงศรัทธาบาบามียุคบาบกับการประยุกต์หลักกัลยาณมิตรธรรม ในการส่งเสริม คุณภาพชีวิตของชุมชนสู่ความยั่งยืน*

CHARISMATIC LEADERSHIP IN THE BANI ERA AND THE APPLICATION OF KALANAMITTA-DHAMMA TO PROMOTE SUSTAINABLE COMMUNITY QUALITY OF LIFE

ฐิติวัสส์ สุขป้อม*, เรียงวิชญ์ นิลโคตร, ณัฐกรรณ์ ปะพาน, ณัฐพัชร สายเสนา, รุจิรัตน์ ธนดลชยากร

Thitiwas sukpom*, Reongwit Nilkote, Nattakorn Papan, Natthapat Saisena, Rujirut Tanadonchayakon

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Education, Chandrakasem Rajabhat University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: thitiwas.s@chandra.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอผู้นำเชิงศรัทธาบาบามียุคบาบกับการประยุกต์หลักกัลยาณมิตรธรรมในการเสริมคุณภาพชีวิตของชุมชนสู่ความยั่งยืน ในด้านต่าง ๆ ดังนี้ 1) ผู้นำเชิงศรัทธาบาบามี: แนวคิดพื้นฐาน และบทบาทในยุค BANI world คือ 1.1) ความเป็นผู้นำเชิงศรัทธา 1.2) มีวิสัยทัศน์ มองโลกในมุมมองที่กว้างขึ้น เห็นโอกาส และความท้าทาย 1.3) ความเป็นผู้นำที่มีความรับผิดชอบในการพัฒนาและสร้างสรรค์คุณค่าที่ยั่งยืน 1.4) การมีความคิดสร้างสรรค์ ในการคิดค้นและนำเสนอแนวทางแก้ไขปัญหา 1.5) การสร้างความเชื่อมั่นและสร้างสรรค์ทีม มีความสามารถในการสร้างความเชื่อมั่นและปรับใช้แนวทางการทำงานที่สนับสนุนความร่วมมือ และ 1.6) การปรับตัวและเรียนรู้ มีความยืดหยุ่นตามสถานการณ์และความสามารถในการเรียนรู้จากประสบการณ์เพื่อพัฒนาตนเองและองค์กร 2) คุณภาพชีวิตและการพัฒนาชุมชนสู่ความยั่งยืน คือ 2.1) แนวคิดการคุณภาพชีวิต 2.2) การพัฒนาชุมชนสู่ความยั่งยืน และ 2.3) ความสำคัญของชุมชนเข้มแข็ง และ 3) การประยุกต์หลักกัลยาณมิตรธรรมในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของชุมชนสู่ความยั่งยืน คือ 3.1) การสั่งสอน ส่งเสริมการเรียนรู้และความเข้าใจในหลักธรรมกัลยาณมิตร 3.2) การสนับสนุนและสร้างความตั้งใจ ส่งเสริมให้ชุมชนมีความตั้งใจและความกระตือรือร้นในการปฏิบัติตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 3.3) การสร้างพื้นที่เชิงบวก สร้างสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการพัฒนาและการเรียนรู้ 3.4) การส่งเสริมคุณค่าและพฤติกรรมที่ดี สนับสนุนให้ชุมชนปฏิบัติตามคุณค่าตามหลักกัลยาณมิตรธรรม และ 3.5) การเสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็ง ส่งเสริมให้ชุมชนมีความเข้มแข็งทั้งทางจิตใจและทางกายเพื่อทำให้สามารถรับมือกับความท้าทายและสร้างความยั่งยืนได้ในระยะยาว

คำสำคัญ: ผู้นำเชิงศรัทธาบาบามี, ยุคบาบانی, หลักกัลยาณมิตรธรรม, คุณภาพชีวิต, ความยั่งยืน

Abstract

This article aims to present the role of faith-based leadership in the BANI era and how the application of the principle of Kalyanamitra can enhance the quality of life in communities toward sustainability in various aspects as follows: 1) Faith-based Leadership: Concepts and Roles in the BANI World: 1.1) Faith-based leadership, 1.2) Having a vision that broadens the perspective, identifying opportunities and challenges, 1.3) Being a responsible leader in developing and creating sustainable value, 1.4) Creativity in problem-solving and proposing solutions, 1.5) Building trust and fostering teamwork, with the ability to inspire confidence and adapt collaborative approaches, 1.6) Adaptability and continuous learning, showing flexibility in response to circumstances and learning from experiences to improve oneself and the organization. 2) Quality of Life and Community Development toward Sustainability: 2.1) The concept of quality of life, 2.2) Community development toward sustainability, and 2.3) The importance of a strong community. and 3) Application of Kalyanamitra Principles in Promoting Quality of Life for Sustainable Communities: 3.1) Teaching, promoting understanding, and learning of Kalyanamitra principles, 3.2) Supporting and fostering determination, encouraging the community to be committed and eager to follow Kalyanamitra principles, 3.3) Creating a positive environment, establishing a setting that supports development and learning, 3.4) Promoting values and good behaviors, encouraging the community to follow the principles of Kalyanamitra, and 3.5) Strengthening potential and resilience, enhancing the community's mental and physical strength to tackle challenges and ensure long-term sustainability.

Keywords: Charismatic Leadership, BANI World Era, Kalamitta-Dhamma, Quality of Life, Sustainability

บทนำ

ปัจจุบันเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและมีความเจริญก้าวหน้าตลอดเวลา ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 รวมถึงความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีดิจิทัล หรือดิจิทัล ดิสรัปชัน ส่งผลให้ทุกองคาพยพต้องเตรียมความพร้อมสู่การเปลี่ยนแปลงทุกรูปแบบ ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันส่งผลกระทบต่อการบริหารการศึกษา การบริหารองค์กร และการจัดการชุมชน ซึ่งต้องมีการปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว การบริหารการศึกษาต้องนำเทคโนโลยีมาใช้ และปรับหลักสูตรให้ทันสมัย การบริหารองค์กรต้องใช้เทคโนโลยีในการทำงานและปรับโครงสร้างเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ส่วนการจัดการชุมชนต้องส่งเสริมความร่วมมือและการอนุรักษ์ทรัพยากรเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยทั้งหมดนี้ต้องยืดหยุ่นและตอบสนองต่อความท้าทายที่เกิดขึ้น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2566) ทั้งในระดับประเทศและระดับโลก สถานการณ์เหล่านี้มีนักวิชาการให้คำนิยามว่าเป็น BANI world ซึ่งการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ไม่เพียงแต่เป็นลักษณะของ “สถานการณ์” เท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงผลกระทบด้านการบริหารและการ

พัฒนาในมิติต่าง ๆ ท่ามกลางสถานการณ์ในโลกยุค BANI world การก้าวข้ามวิกฤตเหล่านี้จำเป็นต้องเรียนรู้แนวทางใหม่ ๆ เพื่อรับมือกับสถานการณ์ที่จะอาจเกิดขึ้นในอนาคตเพื่อการพัฒนาประเทศให้ก้าวไปข้างหน้า (มติชนออนไลน์, 2567) ความสำคัญดังกล่าวสอดคล้องกับรัฐบาลไทยที่มุ่งเน้นแนวทางการพัฒนาประเทศที่จะต้องมีการพัฒนาที่มุ่งไปสู่ข้างหน้าให้เท่าทันกับนานาประเทศ โดยมียุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561 - 2580 เป็นแผนพัฒนาประเทศที่กำหนดกรอบและแนวทางให้หน่วยงานของรัฐทุกภาคส่วนดำเนินงานตาม เพื่อบรรลุวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” การปรับตัวตามยุทธศาสตร์ชาตินี้เป็นการสร้างกรอบที่ชัดเจนเกิดการบูรณาการการทำงานร่วมกัน และยึดตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยกำหนดไว้ โดยคาดหวังว่าการขับเคลื่อนงานต่าง ๆ ในทุกองค์กรจะนำไปสู่การพัฒนาประเทศเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสร้างความสุขให้กับคนไทยทุกคน (ประกาศ เรื่อง ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 - 2580), 2561) เช่นเดียวการปรับตัวของชนบทไทยต่อการเปลี่ยนแปลงมีหลายมิติที่สำคัญ ทั้งในด้านการจัดการทรัพยากรน้ำ เนื่องจากความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่ส่งผลให้เกิดภัยแล้งและน้ำท่วมบ่อยขึ้น มีการเน้นการเกษตรแบบอัจฉริยะและการจัดการที่ดินอย่างบูรณาการ แผนนี้รวมถึงการปรับปรุงพันธุ์พืชและสัตว์ที่ทนทานต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ ในเกษตร และการเข้าถึงแหล่งเงินทุนและตลาดที่ช่วยสนับสนุนการทำการเกษตรที่ยั่งยืน การพัฒนาระบบเตือนภัยล่วงหน้า และการส่งเสริมการเกษตรเชิงแม่นยำเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตและลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก การพัฒนาเกษตรกรรมที่ยั่งยืน และการเสริมสร้างความรู้และทักษะให้กับชุมชนท้องถิ่น (Tomisla, K., 2018) กล่าวได้ว่า ทั้งหมดเป็นแนวทางการจัดการ และเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงสู่ความยั่งยืนได้

การทำงานร่วมกับชุมชนหมายถึงการเข้าไปมีส่วนร่วมในการกระตุ้นให้ชุมชนพัฒนาไปในทิศทางที่เหมาะสม โดยมีเป้าหมายหลักใน 3 ด้าน คือ เศรษฐกิจ (Economic Relation) การเมือง (Political Relation) และสังคม (Social Relation) พร้อมคำนึงถึงบริบทเชิงพื้นที่ เช่น ทรัพยากรและความต้องการเฉพาะของชุมชน เพื่อให้การพัฒนามีความยั่งยืนและตอบโจทย์ท้องถิ่น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2566) การขับเคลื่อนงานพัฒนาเพื่อให้บรรลุเป้าหมายต้องอาศัยผู้นำที่มีบทบาทสำคัญ ผู้นำต้องมีคุณธรรม (Integrity in Leadership) และสามารถเสริมสร้างจิตวิญญาณการทำงาน รวมถึงหล่อหลอมความมุ่งมั่นในทีมเพื่อให้ประสบผลสำเร็จ โดยเฉพาะในการตัดสินใจที่สำคัญ ผู้นำที่มีศรัทธาและบารมีถือเป็นปัจจัยหลักที่มีผลต่อความสำเร็จของการพัฒนาชุมชนในบริบทสังคมไทย การขับเคลื่อนงานพัฒนาในเชิงพื้นที่ต้องคำนึงถึงลักษณะเฉพาะของชุมชน เช่น ทรัพยากรและความต้องการท้องถิ่น เพื่อให้การพัฒนาเป็นไปอย่างยั่งยืนและตอบสนองความจริงในพื้นที่ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2566); (มณีรัตน์ จันทรา และคณะ, 2566) สถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การมีผู้นำและสมาชิกที่มีภาวะผู้นำที่มีคุณธรรม และเข้าใจการเปลี่ยนแปลงจะสามารถนำพาองค์กรหรือสมาชิกในชุมชนปรับตัวเข้ากับสิ่งใหม่ ๆ และนำพาสังคมสู่ความสุขได้

กล่าวได้ว่า การเป็นผู้นำในชุมชนที่มีประสิทธิภาพต้องการคุณสมบัติและความสามารถที่หลากหลาย การประยุกต์หลักกัลยาณมิตรธรรมซึ่งเป็นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางที่สำคัญในการประเมินศักยภาพตนเอง และพัฒนาผู้นำเพื่อให้เกิดคุณธรรมและคุณภาพสูง นอกจากนี้แล้ว การจะเสริมศักยภาพตนเองหรือทีมให้

เป็นผู้นำเชิงศรัทธา (Charismatic Leadership) สามารถนำหลักกัลยาณมิตรธรรมนี้มาใช้ในการพัฒนาตนเองและการทำงานในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับบริบทของสังคมไทยในปัจจุบันได้ บทความนี้ได้ศึกษาเชิงเอกสารในช่วงต้น (Documentary Research) โดยใช้ทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับประเด็นศึกษาเป็นจุดเริ่ม คือ แนวคิดภาวะผู้นำเชิงศรัทธา หลักกัลยาณมิตร การพัฒนาคุณภาพชีวิต และการพัฒนาที่ยั่งยืน และมีการศึกษาข้อมูลเชิงประสบการณ์ (Experimental Setting) จากภาคสนาม (Field Study) ได้นำมาสังเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอเชิงพรรณนาเพื่อให้ครอบคลุมประเด็นที่ได้กำหนดไว้ข้างต้นตามลำดับ

ผู้นำเชิงศรัทธา: ความหมาย และแนวคิดพื้นฐาน

ความหมาย และแนวคิดพื้นฐาน

ผู้นำเชิงศรัทธา (Charismatic Leadership) หมายถึง ผู้นำที่มีความสามารถในการสร้างแรงบันดาลใจและความเชื่อมั่นให้กับผู้ตามผ่านความเชื่อถือและความเคารพ คุณลักษณะสำคัญคือความสามารถในการสื่อสารวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนและสร้างแรงบันดาลใจ และสามารถสร้างความไว้วางใจและความร่วมมือระหว่างสมาชิกในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการโน้มน้าวให้ผู้ตามรู้สึกว่ามีส่วนร่วมในเป้าหมายที่ใหญ่กว่าได้ การเป็นผู้นำเชิงศรัทธามีความสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นและแรงบันดาลใจให้กับผู้ตามอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีคุณลักษณะที่เด่นชัดเช่นความเป็นตัวตนของตัวเองที่ช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่น ความสามารถในการแปลงความอ่อนแอเป็นความเข้มแข็งเพื่อสร้างผลลัพธ์ที่ดีในชุมชนหรือองค์กร ความสามารถในการยอมรับและจัดการกับความขัดแย้งของตนเองและในองค์กรเพื่อสร้างความเข้าใจและร่วมมือในการสร้างความสำเร็จร่วมในองค์กร โดยเฉพาะในการสร้างความเชื่อมั่นและแรงบันดาลใจให้กับผู้ตามได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้นำเชิงศรัทธามักจะสามารถชี้แจงตนให้เป็นแรงบันดาลใจและสร้างแรงผลักดันให้ผู้ตามร่วมมือสู่เป้าหมายร่วมอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ผู้นำเชิงศรัทธา (Charismatic Leadership) จะมีคุณลักษณะและพฤติกรรมที่สามารถสร้างความเชื่อมั่นและแรงบันดาลใจให้กับผู้ตามได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งต้องประกอบด้วย 4 ส่วนสำคัญ คือ ประการแรก ผู้มีบุคลิกที่เป็นเสน่ห์และมีการสื่อสารที่มีพลัง ผู้นำเชิงศรัทธามีความสามารถในการแสดงเสน่ห์ที่มีเอกลักษณ์และสามารถสื่อสารกับผู้ตามได้อย่างมีพลัง ทำให้ผู้ตามรู้สึกถูกดึงดูดและมีความสนใจต่อพฤติกรรมและวิสัยทัศน์ของผู้นำ ประการที่สอง การมองเห็นวิสัยทัศน์และเป้าหมายที่ชัดเจน ผู้นำเชิงศรัทธามีความชัดเจนในวิสัยทัศน์และเป้าหมายขององค์กร และสามารถนำเสนอให้ผู้ตามเข้าใจและยอมรับได้อย่างมีอำนาจ ประการที่สาม การสร้างความเชื่อมั่นและความมุ่งมั่น ผู้นำเชิงศรัทธามีความสามารถสร้างความเชื่อมั่นและความมุ่งมั่นในผู้ตามโดยที่มีการแสดงออกที่เต็มไปด้วยพลังและแรงบันดาลใจ และประการที่สี่ ความสามารถในการปรับตัวและสร้างผลกระทบ ผู้นำเชิงศรัทธามีความสามารถในการปรับตัวและสร้างผลกระทบที่ใหญ่ในสภาพแวดล้อมที่ท้าทาย และมีความยืดหยุ่นในการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลง แนวคิดพื้นฐานเชิงทฤษฎีเกี่ยวกับผู้นำเชิงศรัทธา (Charismatic leadership) และหากสามารถเสริมศักยภาพลักษณะการเป็นผู้นำเชิงศรัทธาในผู้นำจะสามารถสร้างผลกระทบที่ดีในการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืนของประชาชน โดยการเสริมสร้างความเชื่อมั่นและความมุ่งมั่นในการพัฒนาที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและความต้องการของชุมชน

บทบาทของผู้นำเชิงศรัทธาบาร์มีในยุค BANI world

แนวคิดยุค BANI ได้กล่าวถึง สถานการณ์ยุคปัจจุบันว่าเป็นยุคที่แสดงถึงโลกปัจจุบันที่เต็มไปด้วยความไม่แน่นอนและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว มาจากคำย่อของ Brittle (ที่เปราะบาง) Anxious (ที่วิตกกังวล) Nonlinear (ไม่เป็นเชิงเส้น) และ Incomprehensible (ที่ไม่เข้าใจได้) ซึ่งเป็นลักษณะที่อธิบายถึงสภาพโลกปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและพฤติกรรมของบุคคลอย่างรวดเร็ว ผู้นำในยุค BANI จึงต้องมีความพร้อมในการปรับตัวและนำองค์กรผ่านการเปลี่ยนแปลงที่ไม่คาดคิดได้อย่างมีประสิทธิภาพ (เกียรติพงษ์ อุดมธนะธีระ, 2565) แนวคิด BANI World นำเสนอโดย Jamais Cascio เป็นแนวคิดที่สะท้อนถึงลักษณะของโลกยุคใหม่ที่เต็มไปด้วยความเปลี่ยนแปลงและความไม่แน่นอน คำว่า "BANI" เป็นตัวย่อที่มาจาก Brittle (เปราะบาง) กล่าวถึง ระบบและโครงสร้างที่เป็นไปได้ในโลกปัจจุบันมีความเปราะบางและเสถียรภาพต่ำ ทำให้ง่ายต่อการทำลายหรือการผิดพลาด เช่น ภัยธรรมชาติหรือวิกฤติเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นอย่างไม่คาดฝัน Anxious (วิตกกังวล) เป็นปรากฏการณ์ที่ผู้คนในยุค BANI ต้องเผชิญกับความวิตกกังวลและความเครียดที่สูงขึ้น เนื่องจากความไม่แน่นอนในอนาคตและภัยคุกคามที่ต่าง ๆ ที่รายล้อมอยู่ Non-linear (ไม่เป็นเส้นตรง) เป็นการเน้นย้ำถึงการเปลี่ยนแปลงในยุค BANI เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและไม่มีลำดับที่ชัดเจน เป็นผลมาจากความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและพฤติกรรมที่เป็นไปได้ และ Incomprehensible (เข้าใจยาก) ข้อมูลในยุค BANI เป็นซับซ้อนและยากต่อการวิเคราะห์ เป็นอุปสรรคสำหรับการตัดสินใจและการทำงานของบุคคล แนวคิด BANI World ช่วยให้เข้าใจถึงภาวะการเปลี่ยนแปลงและความท้าทายในโลกปัจจุบันที่มีลักษณะเป็นอย่างดังกล่าวได้อย่างชัดเจนและเชื่อมโยงกับความต้องการในการปรับตัวและประสานงานในสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

ปรากฏการณ์ของโลกในยุค BANI (Brittle, Anxious, Non-linear, Incomprehensible) ที่เต็มไปด้วยความเปลี่ยนแปลงและความไม่แน่นอนบทบาทของผู้นำได้เป็นปัจจัยสำคัญอย่างมากในการนำพาองค์กรหรือชุมชนผ่านภัยความผันผวนและท้าทายต่าง ๆ เพื่อก้าวสู่อนาคตที่ควรจะเป็นไปได้ ผู้นำในยุค BANI จึงเป็นเสมือนปัจจัยสำคัญที่ต้องนำพาสมาชิกข้ามพ้นความเปลี่ยนแปลงและความไม่แน่นอน ในยุค BANI ที่เต็มไปด้วยความเปลี่ยนแปลงและความไม่แน่นอน บทบาทของผู้นำเป็นสิ่งสำคัญในการนำพาชุมชนหรือองค์กรผ่านความผันผวนและท้าทายต่าง ๆ ผู้นำต้องมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน กล้าหาญในการตัดสินใจ และสามารถนำทีมผ่านสถานการณ์ที่ซับซ้อนและไม่แน่นอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในชุมชน ผู้นำต้องมีภาวะผู้นำเชิงศรัทธาบาร์มี สามารถปรับตัวและสร้างความเข้าใจร่วมกันเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาการทำงานร่วมกันและการตัดสินใจที่ดีจะช่วยทำให้ชุมชนสามารถเติบโตและอยู่รอดได้ท่ามกลางความไม่แน่นอนของโลกยุคนี้ ความสำเร็จขององค์กรขึ้นอยู่กับวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน ความกล้าหาญในการรับมือกับอุปสรรค และความสามารถในการนำทีมผ่านสถานการณ์ที่ซับซ้อนและไม่แน่นอนไปได้ มิติของการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนผู้นำในชุมชนจะต้องเป็นคนที่มีความภาวะผู้นำเชิงศรัทธาบาร์มี ในการตัดสินใจและการจัดการสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ และต้องสามารถปรับตัวและสร้างความเข้าใจร่วมกันในชุมชนเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม

คุณภาพชีวิต และการพัฒนาชุมชนสู่ความยั่งยืน

แนวคิดการคุณภาพชีวิต (Quality of Life: QOL) (UNESCO, 1981) เป็นประเด็นสำคัญที่สะท้อนถึงความเป็นอยู่ที่ดีของบุคคลและชุมชน ซึ่งครอบคลุมหลายมิติ เช่น สุขภาพกายและจิตใจ การมีอาชีพที่มั่นคง การเข้าถึงการศึกษาและทรัพยากรทางสังคม และความมั่นคงทางเศรษฐกิจ การพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนต้องการการวางแผนและการดำเนินการที่ครอบคลุมและต่อเนื่องเพื่อให้บุคคลในชุมชนมีความสุขและความพึงพอใจในชีวิต (UNESCO, 1981) การพัฒนาชุมชนสู่ความยั่งยืน (Sustainable Community Development-SCD) หมายถึงการพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของปัจจุบันโดยไม่ลดทอนความสามารถของคนรุ่นหลังในการตอบสนองความต้องการของตนเอง หลักการของ SCD เน้นการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ การส่งเสริมเศรษฐกิจที่ยั่งยืน และการรักษาสิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างชุมชนที่มีความสามารถในการปรับตัวและเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่องในระยะยาว คุณภาพชีวิตและการพัฒนาชุมชนสู่ความยั่งยืนเป็นสองปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด การพัฒนาชุมชนสู่ความยั่งยืนต้องพิจารณาและตอบสนองความต้องการของคนในปัจจุบัน โดยไม่ลดทอนความสามารถของคนรุ่นหลัง

การพัฒนาชุมชนสู่ความยั่งยืนเป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยความร่วมมือและการผสมผสานความพยายามจากทุกภาคส่วนในสังคม แนวคิดหลักของการพัฒนาชุมชนสู่ความยั่งยืนมีหลายด้านที่สำคัญ แนวคิดในการพัฒนาอย่างยั่งยืนประกอบด้วย 3 ประการสำคัญ คือ 1) แนวคิดด้านการพัฒนา (The Concept of Development) การพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมที่ควรดำเนินไปภายใต้ข้อจำกัดด้านระบบนิเวศ การพัฒนาไม่ควรเป็นเพียงการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ควรคำนึงถึงความสมดุลกับสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อให้สามารถคงอยู่และเป็นประโยชน์ต่อคนรุ่นหลัง 2) แนวคิดด้านความจำเป็นพื้นฐาน (The Concept of Needs) การกระจายทรัพยากรเพื่อให้ทุกคนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น การพัฒนาควรเน้นการตอบสนองความต้องการพื้นฐานของทุกคนในสังคม ไม่ว่าจะเป็นด้านอาหาร น้ำ ที่อยู่อาศัย การศึกษา และการรักษาพยาบาล เพื่อให้ทุกคนมีโอกาสที่เท่าเทียมกันในการเข้าถึงทรัพยากรและบริการต่าง ๆ และ 3) แนวคิดเกี่ยวกับคนในรุ่นอนาคต (The Concept of Future Generations) การใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืนเพื่อสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีสำหรับคนในรุ่นอนาคต การพัฒนาต้องคำนึงถึงผลกระทบระยะยาวและรักษาทรัพยากรธรรมชาติไว้ให้เพียงพอสำหรับการใช้ในอนาคต เพื่อให้คนรุ่นหลังสามารถมีคุณภาพชีวิตที่ดีเช่นเดียวกับคนในปัจจุบัน การพัฒนาชุมชนสู่ความยั่งยืนเป็นกระบวนการที่ผสมผสานการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมเข้าไว้ด้วยกัน เพื่อสร้างสังคมที่เจริญก้าวหน้า และสามารถคงอยู่ได้ในระยะยาว การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และการรักษาสิ่งแวดล้อมเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาอย่างยั่งยืน และเป็นเป้าหมายในการสร้างสังคมที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีในระยะยาว

ความสำคัญของชุมชนเข้มแข็งเป็นผลสืบเนื่องจากการแก้ไขวิกฤตโลกซึ่งปัจจุบันโลกกำลังเผชิญกับการเสียสมดุลใน 3 มิติ ได้แก่ การเสียสมดุลในตัวมนุษย์ การเสียสมดุลทางสังคม และการเสียสมดุลด้านสิ่งแวดล้อม โดยชุมชนเข้มแข็งสามารถเป็นเครื่องมือแก้วิกฤตดังกล่าวได้ เนื่องจากชุมชนคือระบบการอยู่ร่วมกันอย่างสมดุลระหว่างคนกับคน และคนกับสิ่งแวดล้อม ชุมชนเข้มแข็งเป็นฐานสำคัญของการพัฒนาใน 10 มิติ คือการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งใน 10 มิติ ได้แก่ ฐานทางศีลธรรม จิตใจ สังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ประชาธิปไตย ความยุติธรรม สุขภาพ และการสร้างภูมิคุ้มกัน เป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างสังคมที่ยั่งยืน ชุมชนที่เข้มแข็งต้องส่งเสริมคุณธรรมในการอยู่ร่วมกันผ่านกิจกรรมอบรมจริยธรรมและการสร้างความตระหนักรู้ในความยุติธรรมและความเสมอภาค สร้างความอบอุ่นในชุมชนด้วยกิจกรรมพบปะ การส่งเสริมเศรษฐกิจท้องถิ่นผ่านการจัดตลาดนัดชุมชนและสนับสนุนผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่น ชุมชนต้องสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่นและรักษาสิ่งแวดล้อมด้วยกิจกรรมปลูกต้นไม้และแยกขยะ การส่งเสริมประชาธิปไตยในชุมชนผ่านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการจัดกิจกรรมใกล้เคียงข้อพิพาท การดูแลสุขภาพผ่านโครงการตรวจสุขภาพฟรีและการอบรมดูแลสุขภาพพื้นฐาน รวมทั้งการเตรียมความพร้อมรับมือวิกฤตต่าง ๆ จะช่วยให้ชุมชนเติบโตอย่างยั่งยืน (ประเวศ วะสี, 2567) การมีผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ ความกล้าหาญ และความสามารถในการปรับตัวจะช่วยให้ชุมชนสามารถเผชิญหน้ากับความท้าทายและสร้างอนาคตที่มั่นคงและยั่งยืนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การประยุกต์หลักกัลยาณมิตรธรรมเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตของชุมชนสู่ความยั่งยืน

หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาได้ชื่อว่าเป็นหลักธรรมที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเป็นจริง และเป็นธรรมชาติ ในมุมมองหนึ่งสามารถมองว่าเป็นวิทยาศาสตร์ประชาชนที่จับต้องได้ ซึ่งเป็นจุดสำคัญที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงและปลดปล่อยศักยภาพของผู้คน การปฏิบัติธรรมตามหลักพุทธศาสนาถือเป็นการศึกษาในบริบทของพุทธศาสนาซึ่งเน้นการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง และการเคารพศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ทุกคน การศึกษาไม่ควรยึดติดกับตำราเพียงอย่างเดียว แต่ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงและการปฏิบัติจริง และหลักพุทธธรรมเชื่อมั่นว่าความรู้นั้นจะต้องเป็นสิ่งที่ผู้ปฏิบัติสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาตนเองและสังคมได้อย่างแท้จริง (ประเวศ วะสี, 2567) การศึกษาในบริบทของพระพุทธศาสนาเน้นการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ไม่ยึดติดกับตำราเพียงอย่างเดียว แต่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ประสบการณ์ตรง และการปฏิบัติจริง เพื่อพัฒนาตนเองและโลกมิติของการดำรงอยู่ในสังคม หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเสริมสร้างการดำรงอยู่บนความหลากหลายมุ่งหลักการรับฟังและไม่ด่วนตัดสินพิพากษาบนในสังคมที่มีความแตกแยกต้องเปิดใจฟังข้อมูลที่หลากหลายไม่ด่วนตัดสินหรือปักใจเชื่อในข้อมูลที่ได้รับจากสื่อเพียงแหล่งเดียวหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา mong การแก้ปัญหาสังคมและการเปลี่ยนแปลงตัวเองเป็นเรื่องเดียวกัน โดยอาศัยหลักธรรมะ ความเมตตา ความมีสติ ความรู้สึกตัว และการเข้าใจความจริง (ภาวิณีญ์ เจริญยิ่ง, 2567) อย่างไรก็ตาม หลักธรรมทางพระพุทธศาสนามีมากถึง 84,000 พระธรรมขันธ์ ต้องศึกษาและเลือกประยุกต์ใช้ให้กับการดำเนินชีวิตของตนเอง

การเป็นกัลยาณมิตร เป็นแนวคิดที่สำคัญในการพัฒนาตนเองและเสริมสร้างความเป็นชุมชนและสังคมที่น่าอยู่ พระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงความเจริญงอกงามของปัจเจกบุคคลและสังคมว่ามีปัจจัยที่เป็นหลัก 2 ประการคือการมีปรโตโฆสะและโยนิโสมนสิการ ส่วนแรก “ปรโตโฆสะ” หมายถึง เสียงจากผู้อื่น หรืออิทธิพลจากภายนอกเป็นคำที่มีความหมายกลาง ๆ ซึ่งอาจจะเป็นไปในทางดีหรือชั่ว ถูกหรือผิดก็ได้ ความหมายนี้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการเลือกสรรและกลั่นกรองอิทธิพลที่เข้ามาในชีวิตของเรา ในกรณีที่ปรโตโฆสะมาจากบุคคลที่มีคุณธรรมและปัญญา เราเรียกว่า กัลยาณมิตร กัลยาณมิตรจึงเป็นปรโตโฆสะชนิดที่มีคุณภาพ ซึ่งมีบทบาทสำคัญในชีวิตของเรา โดยเฉพาะในด้านการศึกษา กัลยาณมิตรสามารถเป็นทั้งครู ผู้ปกครอง เพื่อน หรือบุคคลที่มีอิทธิพลต่อความคิดและการกระทำของเรา ส่วนที่สอง “โยนิโสมนสิการ” หมายถึง การคิดอย่างถูกต้องและเป็นระบบ ซึ่งเป็นปัจจัย

สำคัญในการหล่อเลี้ยงสติ เมื่อมีการคิดอย่างมีระบบและเป็นระเบียบ สติจะเกิดขึ้นและคงอยู่ได้ต่อเนื่อง การมีสติไม่ใช่เรื่องของ การพยายามกักหรือดึงเอาไว้ แต่เป็นเรื่องของการสร้างปัจจัยที่เหมาะสมเพื่อให้สติเกิดขึ้นตามธรรมชาติ การมีโยนิโสมนสิการหรือการคิดอย่างถูกต้องและเป็นระบบเป็นสิ่งสำคัญในการหล่อเลี้ยงสติ การสร้างปัจจัยที่เหมาะสมช่วยให้สติเกิดขึ้นและคงอยู่ตามธรรมชาติของเหตุปัจจัย ทำให้สามารถดำเนินชีวิตอย่างมีสติและมีประสิทธิภาพ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2559) กัลยาณมิตรเป็นบุคคลที่มีคุณธรรมและความดีงาม มีความน่ารัก น่าเคารพ และน่ายกย่อง บุคคลเช่นนี้จะมีคุณสมบัติในการพูดที่มีสาระและอดทนต่อการพูดคุยกี่แจ้ง และแกล้งเรื่องต่าง ๆ ที่ลึกลับได้ดี นอกจากนี้ กัลยาณมิตรยังไม่ชักจูงไปในทางที่เสื่อมเสีย แต่เน้นการฝึกฝนและปฏิบัติตนอย่างจริงจัง (สมชาย เบ็ญจวรรณ และคณะ, 2565) กัลยาณมิตรธรรมสามารถเชื่อมโยงไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้นำหรือสมาชิกในชุมชนที่มีคุณสมบัติเหล่านี้จะสร้างความร่วมมือและการสนับสนุนซึ่งกันและกันในชุมชน ทำให้เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืน (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2563) ได้ให้ความหมายไว้ว่า กัลยาณมิตรหรือมิตรแท้ที่มีคุณสมบัติสำคัญคือการเป็นผู้ที่คบหรือเข้าหาแล้วจะนำไปสู่ความดีงามและความเจริญ ในที่นี้เน้นถึงมิตรประเภทครูหรือพี่เลี้ยง ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการชี้แนะแนวทางที่ถูกต้อง ช่วยส่งเสริมการพัฒนา และสนับสนุนให้เกิดความเจริญในชีวิตของผู้ที่เข้ามาคบหา โดยมี 7 ลักษณะ ดังนี้

1. ปิโย (น่ารัก) คุณลักษณะที่สร้างความสบายใจและสนิทสนมในการสื่อสารช่วยเสริมสร้างความรักและความสัมพันธ์ในชุมชน เช่น การทักทายด้วยถ้อยคำเชิงบวก การพูดให้กำลังใจในกิจกรรมที่เพื่อนร่วมกำลังดำเนินการอยู่ คุณลักษณะนี้ช่วยสร้างพื้นที่ที่สบายใจและเป็นกันเองในการสื่อสารในชุมชน ประสานงานและการสร้างความสัมพันธ์ที่แข็งแกร่งระหว่างสมาชิกของชุมชนได้ดีขึ้นเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยสร้างความสามัคคีและความเข้าใจในครอบครัว ชุมชน และสังคม

2. ครุ (น่าเคารพ) คุณลักษณะที่สอดคล้องกับฐานะที่น่าเคารพและเป็นที่ยอมรับสร้างความเข้าใจ และความปลอดภัยในสังคม เช่น การไม่โอ้อวดใครในทางที่ไม่เหมาะสมมีวินัยในการทำงาน ทำงานตรงเวลา เข้างานเช้า เป็นต้น คุณลักษณะนี้สร้างความเคารพและความสำคัญในการปฏิบัติตนที่เหมาะสมในชุมชน การเคารพกันเองเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยสร้างความสงบเรียบร้อยและความเชื่อมั่นในกลุ่ม คุณลักษณะนี้ส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนมีความรู้และภูมิปัญญาที่แท้จริง การสอนและการเรียนรู้ เป็นส่วนสำคัญที่ช่วยเพิ่มพูนและส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เข้าร่วมชุมชน

3. ภาวนีโย (น่าเจริญใจ) คุณลักษณะที่ส่งเสริมให้เป็นแบบอย่างในการพัฒนาความรู้ และภูมิปัญญาในชุมชน สร้างความเชื่อมั่นและความภูมิใจในตนเอง เช่น การให้ความสำคัญกับการต่างกายที่เหมาะสม การดูแลสุขภาพร่างกายให้เป็นแบบอย่างที่ดีด้านส่งเสริมสุขภาพ คุณลักษณะนี้ช่วยส่งเสริมการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในชุมชน ผู้ที่มีความสามารถในการให้คำแนะนำและชี้แจงให้เข้าใจได้ง่าย มีบทบาทสำคัญในการสร้างความเข้าใจและการทำงานร่วมกันที่มีประสิทธิภาพ

4. วตฺตา จ (รู้จักพูดให้ได้ผล) คุณลักษณะที่มีสามารถในการให้คำแนะนำและส่งเสริมการเรียนรู้ในชุมชน ช่วยส่งเสริมพัฒนาการตนเองและผู้อื่น เช่น สามารถให้คำอธิบายถึงข้อกฎหมาย หรือระเบียบต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจน และมีแนวปฏิบัติให้กับผู้ร่วมงานอย่างถูกต้อง คุณลักษณะนี้ส่งเสริมความเปิดกว้างในการฟังและรับฟังคำปรึกษาและคำแนะนำ สนับสนุนการสร้าง ความเข้าใจและความร่วมมือในชุมชน

5. วจนกขโม (อดทนต่อถ้อยคำ) คุณลักษณะที่สนับสนุนการเปิดโอกาสในการฟังและเรียนรู้จากคำปรึกษาและคำแนะนำในชุมชน เช่น ไม่ตอบโต้ด้วยอารมณ์ความรู้สึก มีสติในการให้คำอธิบายในประเด็นที่ไม่ชัดเจนและมีปัญหา คุณลักษณะนี้มีความสำคัญในการนำเสนอและอธิบายเรื่องที่ซับซ้อนให้เข้าใจได้อย่างลึกซึ้งในชุมชน เป็นลักษณะที่มุ่งส่งเสริมและช่วยสร้างการเรียนรู้และเพิ่มความเข้าใจในเรื่องที่สำคัญของชุมชน รวมถึงประสบการณ์หรือบทเรียนดี ๆ ของชุมชน

6. คมกิริยจ กถ กตดา (แกลงเรื่องล้าลึกได้) คุณลักษณะที่สามารถนำเสนอและอธิบายเรื่องที่ซับซ้อนให้เข้าใจได้อย่างลึกซึ้งในชุมชน เช่น มีความเข้าใจต่อประเด็นการบริหารที่ชัดเจน และสามารถอธิบายให้เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติได้ คุณลักษณะนี้มีความสำคัญในการนำเสนอและอธิบายเรื่องที่ซับซ้อนให้เข้าใจได้อย่างลึกซึ้งในชุมชน ช่วยสร้างการเรียนรู้และเพิ่มความเข้าใจในเรื่องที่สำคัญของชุมชน เป็นการถ่ายทอดประสบการณ์ทั้งเชิงองค์ความรู้และจิตวิญญาณของชุมชน ทั้งมิติของสังคมวัฒนธรรม สัมพันธภาพของครอบครัว หรือชาติพันธุ์ความเป็นมา ซึ่งทั้งหมดจะเป็นลักษณะของจิตสำนึกของความเป็นเจ้าของ และการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมให้กับสมาชิกในชุมชน

7. โน จฏฐาเน นโยชเย (ไม่ชักนำในอฐาน) คุณลักษณะที่สนับสนุนให้พัฒนาการในทางที่มีประสิทธิผลและไม่เสียเปล่าในชุมชนหรือองค์กร เช่น ไม่สนับสนุนนโยบายที่ไม่เกิดประโยชน์ ไม่อนุมัติโครงการที่ขัดแย้งต่อความรู้สึก และคุณธรรมดีงามของชุมชนหรือองค์กร คุณลักษณะนี้สนับสนุนให้พัฒนาการในทางที่มีประสิทธิผลและไม่เสียเปล่าในชุมชน ช่วยสร้างความรับผิดชอบและการพัฒนาที่ยั่งยืนในชุมชน นอกจากนี้ยังอาจรวมถึงการสร้างกฎ กติกาของชุมชน ซึ่งหลักการดังกล่าวจะเป็นทั้งหลักการที่เป็นประเด็นร่วมเชิงกฎหมาย อาจจะปรากฏในรูปแบบของเทศบัญญัติ หรือข้อตกลงร่วมเฉพาะประเด็น ซึ่งขึ้นอยู่กับบริบทหรือประสบการณ์ของชุมชนเอง

กล่าวได้ว่า หลักกัลยาณมิตรเป็นหลักการเสริมศักยภาพของผู้นำให้เป็นผู้นำเชิงศรัทธาบารมีได้ด้วยคุณสมบัติดังกล่าว นอกจากนี้ยังสามารถเชื่อมโยงกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนให้ยั่งยืน เริ่มต้นจากการเสริมสร้าง "กัลยาณมิตร" ในชุมชนเอง โดยมุ่งเน้นไปที่การสร้างบุคลิกภาพที่มีคุณธรรมและคุณค่าในชุมชน โดยที่ผู้นำเชิงศรัทธาบารมีในชุมชนจะต้องมีความรับผิดชอบและอำนาจที่จะถ่ายทอดคุณธรรมและจรรยาบรรณให้แก่เยาวชนและสมาชิกในชุมชนทั่วไป

การนำหลักธรรมกัลยาณมิตรมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยสร้างความเชื่อมั่นและความสัมพันธ์ที่ดีในชุมชน ผู้นำเชิงศรัทธาบารมีช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการเรียนรู้และพัฒนาทักษะ สร้างความยั่งยืนในการพัฒนาและรักษากฎมีปัญญาท้องถิ่นให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการและท้าทายของชุมชนได้อย่างเหมาะสม ซึ่งจะสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีของประเทศที่มุ่งขับเคลื่อนประเทศสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ซึ่งเป็นการเน้นการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ โดยแนวคิดการใช้คนเป็นฐานของการพัฒนา (สรเสรีญ วงศ์ชะอุ่ม, 2554) การประยุกต์หลักธรรมสำหรับผู้นำเชิงศรัทธาบารมี มีดังนี้

1. การสั่งสอน บนวินัยการศึกษาเชิงพุทธที่เน้นถึงการพัฒนาตนเองเป็นสำคัญ การถ่ายทอดเพื่อให้เกิดการ “ตนเป็นที่พึ่งของตน” เป็นแนวคิดพื้นที่ชุมชนจะต้องมีเป็นส่งเสริมการเรียนรู้และความเข้าใจในหลักธรรมกัลยาณมิตร การสั่งสอนและส่งเสริมการเรียนรู้ในหลักธรรมกัลยาณมิตรเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างคุณภาพชีวิตในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ การเรียนรู้ในธรรมชาติของความเป็นชุมชนอาจเริ่มต้นตั้งแต่บ้านซึ่งเป็นการ

ดำเนินชีวิตตามปกติ และส่งต่อมาถึงสถานศึกษาหรือโรงเรียนลำดับ และที่สำคัญคือสังคมและสิ่งแวดล้อมที่จะเป็น สิ่งกำหนดพฤติกรรมและวิถีการดำเนินชีวิตให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ การปฏิบัติธรรมต้องมาจากทำได้จริงสร้างการเรียนรู้ให้กับตนเองได้ ไม่สร้างความเดือดร้อนให้คนอื่น ดังการสนทนาว่า

“ต้องพาปฏิบัติ พาทำ อย่างผมเรียนแค่มัธยม 3 ไม่ได้เรียนต่อ แต่ที่ทำมาหากินได้มาจากพ่อแม่ เขาทำกัน มา 50-60 ปี ผมก็มาทำต่อ ผมรู้ ผมทำแล้วขายได้ส่งลูกเรียนได้ มีรายได้ ต้องพึ่งตัวเองให้ได้ก่อน พึ่งพาการทำมาหากินได้ ไม่ต้องขอพ่อแม่ เราต้องพาเด็กเขาทำ” (ปราชญ์ชุมชน คนที่ 1, 2567)

2. การสนับสนุนและสร้างความตั้งใจ ส่งเสริมให้ชุมชนเริ่มตั้งแต่ระดับบุคคล ครอบครัว และชุมชนเข้าใจ ถึงหลักการปฏิบัติตามหลักธรรมที่เป็นวิถีชีวิตแบบปกติ มีความตั้งใจ และความกระตือรือร้นในการทำงาน หรือสิ่ง ที่ถูกมอบหมาย ความเป็นชุมชนเป็นลักษณะของสังคมหมู่บ้านด้านการพึ่งพิงกันและกันต้องมี ซึ่งมีพื้นฐาน ความสัมพันธ์แบบเครือญาติอยู่แล้วการส่งเสริมและสนับสนุนอะไรสามารถทำได้ง่าย แต่สิ่งที่สำคัญคือ “ผู้นำต้อง ชัดเจน” ผู้นำต้องเป็นแบบอย่างที่ดี จะมีบารมีคือการสามารถที่จะชี้นำชาวบ้านได้ลดความขัดแย้ง นำพาสิ่งดี ๆ มา ให้กับสมาชิกในชุมชนได้ พื้นฐานที่สุดคืออาชีพ รายได้ และไม่ต้องทะเลาะในในชุมชน เป็นหลักธรรมพื้นฐานง่าย ๆ ที่จะต้องทำให้เกิดขึ้นมาให้ได้ และต้องสร้างความต่อเนื่องยั่งยืนให้ได้ มีความต่อเนื่องของโครงการหรือกิจกรรมให้ บรรลุเป้าหมายเป็นสิ่งสำคัญที่ควรจะต้องเกิดขึ้นในชุมชน ดังการสัมภาษณ์

“จะเป็นชุมชน เป็นญาติก็จริง แต่ก็ต้องการผู้นำที่จะพาทำ ลงมือทำ ไม่มีผู้นำก็ทะเลาะกันตาย คนโน้นจะ เอาแบบนั้น คนนี้จะเอาแบบนี้ คนนำก็ต้องแน่จริง ต้องให้กำลังใจคนเป็นใจเย็น นิ่งได้ ต้องรู้ว่าลูกบ้าจะเอาอะไร ใครทำได้ ทำไม่ได้ ไม่ต้องแบ่งพรรคแบ่งพวก อยากรทำอะไรก็ต้องสนับสนุน แต่ที่แน่ ๆ ก็คือมีรายได้ มีเงินส่งลูก เรียนก็พอแล้ว” (ปราชญ์ชุมชน คนที่ 2, 2567)

3. การสร้างพื้นที่สำหรับการเรียนรู้และเสริมพลังอำนาจ การสร้างพื้นที่สำหรับการเรียนรู้และเสริมพลัง อำนาจให้กับชุมชนเป็นกระบวนการที่สำคัญเพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตและการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยการสร้าง สภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการพัฒนาและการเรียนรู้ นั้น ควรเน้นไปที่การผสมผสานระหว่างสังคมและวัฒนธรรมที่ ตั้งอยู่บนวิถีชีวิต เครื่องมือการสื่อสารที่เหมาะสมกับวัย และสังคมปัจจุบัน และสนับสนุนการประกอบอาชีพที่สืบ ทอดมาตั้งแต่บรรพบุรุษ เช่น การทำเกษตร ทำนา ทำไร่ ตามระยะเวลาและศักยภาพของแต่ละครอบครัว ดังการ สนทนา

“พื้นฐานก็น่าจะเป็นเรื่องสภาพแวดล้อมทั่วไปก่อน ผู้นำต้องเห็น และต้องทำให้ได้ก่อน อย่าง ถนน ระบบ น้ำประปา และไฟฟ้า การมีสื่อสารและเทคโนโลยีที่ทันสมัยสำหรับให้คนทำงาน ได้ แอปขายของ สิ่งของ ตอนนี้ เด็กเป็นหมด จะเอามาใช้อย่างไรได้บ้าง นายกฯ กำนัน ต้องเข้าใจก่อน จะได้มาช่วยชาวบ้านคนที่ยังไม่รู้จักทำงาน ได้” (แกนนำชุมชน คนที่ 1, 2567)

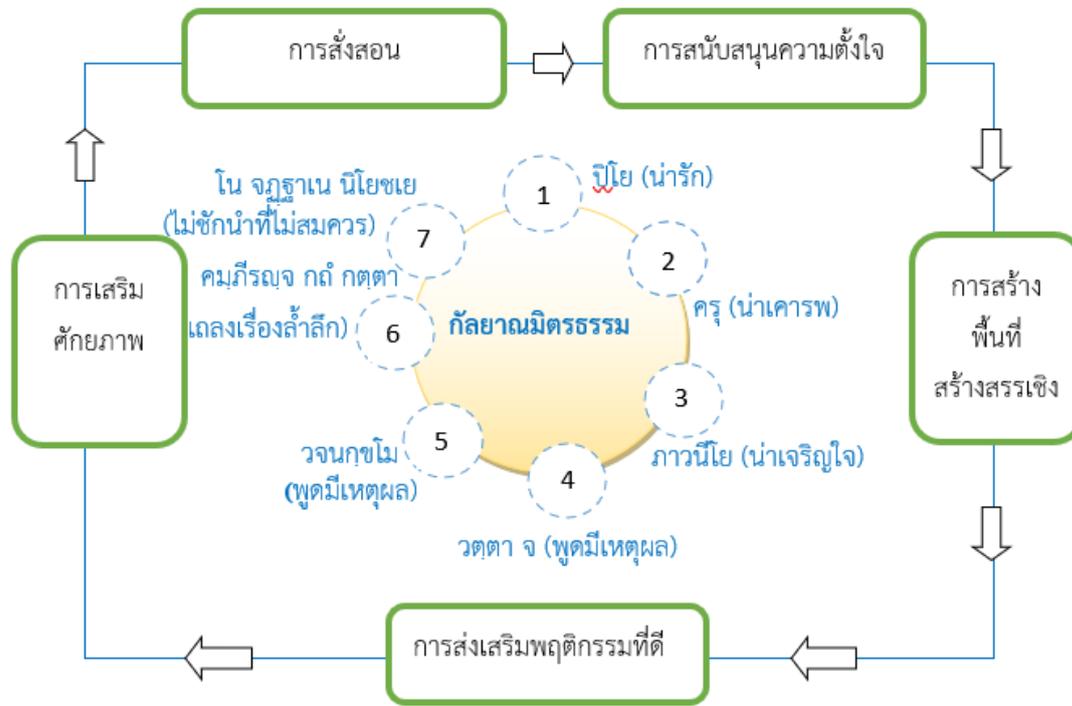
“ยังอยากให้เห็นการเข้าวัด เด็กสมัยนี้ยากมาก แต่ก็ต้องให้ความสำคัญกับเรื่องนี้หน่อย เด็กสมัยนี้จบแล้วทำงานโรงเรียน ไม่ค่อยอยู่ ผู้นำจะต้องคิดถึงเรื่องนี้ และการสืบทอดประเพณีดั้งเดิม พื้นที่ชุมชนได้เปรียบอยู่แล้ว แต่ให้ชนน่อยก็ไม่ง่าย แต่ผู้นำต้องคิดถึงเรื่องนี้ และสนับสนุน ไม่งั้นจะลืมนกันไปหมด” (แกนนำชุมชน คนที่ 2, 2567)

4. การส่งเสริมคุณค่าและพฤติกรรมที่ดี การพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนให้ยั่งยืนและต่อเนื่องนั้น จำเป็นต้องมีการส่งเสริมคุณค่าและพฤติกรรมที่ดีตามหลักกัลยาณมิตรธรรม ซึ่งเป็นแนวคิดที่เน้นการสร้างความดีงามและความเจริญให้กับชุมชนผ่านการปฏิบัติที่มีคุณธรรม แนวคิดพื้นฐานที่ผู้นำควรตระหนักและให้ความสำคัญ คือการใช้พื้นฐาน “บ้าน วัด โรงเรียน” ซึ่งเป็นต้นทุนและทุกพื้นที่ของประเทศไทยส่วนใหญ่มีอยู่แล้ว ใช้กิจกรรมของชุมชนเป็นพื้นฐาน เช่น การทำบุญตามปฏิทินของพระพุทธศาสนา การเข้าวัดฟังธรรมตามเวลาที่เหมาะสม การทำบุญกุศล และผ้าป่า สอดแทรกกิจกรรมการมีส่วนร่วม และสร้างการมีส่วนร่วมให้กับสมาชิกในทุกช่วงวัย ให้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ผู้นำต้องเล็งเห็นความสำคัญและสามารถออกแบบกิจกรรมต่าง ๆ ให้เกิดความเหมาะสมได้ หรือต้องระดมหุ้นส่วนต่าง ๆ เพื่อร่วมดำเนินการ

5. การเสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็ง การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงศรัทธาบารมีและการพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนอย่างยั่งยืนมีความเชื่อมโยงกันอย่างยิ่ง การเสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งทั้งทางจิตใจและทางกายของผู้นำและสมาชิกในชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ชุมชนสามารถรับมือกับความท้าทายและสร้างความยั่งยืนได้ในระยะยาว ผู้นำเชิงศรัทธาบารมีควรมีความสามารถในการพัฒนาศักยภาพของตนเองและผู้อื่น ผ่านการฝึกอบรม การเรียนรู้ และการพัฒนาทักษะใหม่ ๆ การพัฒนาภาวะผู้นำที่เข้มแข็งจะทำให้ผู้นำสามารถเป็นแบบอย่างที่ดี สร้างแรงบันดาลใจ และ นำชุมชนไปในทิศทางที่ถูกต้อง และต้องสร้างความเชื่อมั่นได้ ควรมีคุณธรรม ความซื่อสัตย์ และความสามารถในการสร้างความเชื่อมั่นให้กับสมาชิกในชุมชน การที่ผู้นำมีความน่าเชื่อถือจะทำให้ชุมชนมีความมั่นใจในการปฏิบัติตามแนวทางและนโยบายที่ผู้นำกำหนดเอาไว้ได้

กล่าวได้ว่า การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงศรัทธาบารมีควบคู่กับการเสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งของชุมชน จะทำให้ชุมชนมีความพร้อมในการรับมือกับความท้าทาย และสามารถพัฒนาไปสู่ความยั่งยืนได้ในระยะยาว ความเชื่อมโยงนี้เป็นกุญแจสำคัญที่ทำให้ชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีและสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน

จากการศึกษาข้างต้น สามารถนำเสนอการประยุกต์หลักกัลยาณมิตรธรรมเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตของชุมชนสู่ความยั่งยืน ดังแผนภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 แสดงการเชื่อมโยงการประยุกต์หลักกัลยาณมิตรธรรมเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตของชุมชนสู่ความยั่งยืน

สรุป

ยุคของการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและไม่แน่นอน บทบาทของผู้นำเชิงศรัทธาบารมี (Charismatic Leadership) จึงมีความสำคัญมากในการนำองค์กรและชุมชนผ่านความท้าทายต่าง ๆ ผู้นำจะต้องเป็นผู้มีลักษณะด้วยวิสัยทัศน์ ความกล้าหาญ และความสามารถในการปรับตัว ต้องสามารถสร้างความเข้าใจและความร่วมมือในชุมชนได้เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่มั่นคงและยั่งยืน แนวทางดังกล่าวจะเป็นการส่งเสริมให้ชุมชนสามารถเผชิญหน้ากับความท้าทายและการเปลี่ยนแปลงในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตจะต้องเน้นไปที่การสร้างสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการเรียนรู้และการปรับตัวอย่างต่อเนื่อง ผู้นำจะต้องสนับสนุนการเข้าถึงการศึกษาและเทคโนโลยีที่ทันสมัย การส่งเสริมสุขภาพกายและจิตใจ รวมถึงการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมในชุมชน และเพื่อให้การพัฒนาที่ยั่งยืนเกิดขึ้น ผู้นำต้องมีความมุ่งมั่นในการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม การส่งเสริมการใช้พลังงานหมุนเวียน การลดขยะและการรีไซเคิล รวมถึงการสนับสนุนกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม กล่าวได้ว่าในยุค BANI world ผู้นำมีบทบาทสำคัญในการนำพาองค์กรและชุมชนผ่านความท้าทายและการเปลี่ยนแปลง การพัฒนาคุณภาพชีวิตและการพัฒนาที่ยั่งยืนจะต้องเน้นการสร้างสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการเรียนรู้และการปรับตัว การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และการมีส่วนร่วมของชุมชนในการตัดสินใจและการวางแผน ทั้งนี้เพื่อให้ชุมชนสามารถเผชิญหน้ากับความท้าทายและสร้างอนาคตที่มั่นคงและยั่งยืนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- เกียรติพงษ์ อุดมธนะธีระ. (2565). โลกยุคบานี้ (BANI World). เรียกใช้เมื่อ 1 กรกฎาคม 2567 จาก <https://www.iok2u.com/article/innovation/bani-world>
- แกนนำชุมชน คนที่ 1. (19 มิ.ย. 2567). ผู้นำเชิงศรัทธาบาบามียุคบานี้กับการประยุกต์หลักกัลยาณมิตรธรรมในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของชุมชนสู่ความยั่งยืน. (เรียงวิชัย นิลโคตร, ผู้สัมภาษณ์)
- แกนนำชุมชน คนที่ 2. (19 มิ.ย. 2567). ผู้นำเชิงศรัทธาบาบามียุคบานี้กับการประยุกต์หลักกัลยาณมิตรธรรมในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของชุมชนสู่ความยั่งยืน. (เรียงวิชัย นิลโคตร, ผู้สัมภาษณ์)
- ประกาศ เรื่อง ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 - 2580). (2561). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 135 ตอนที่ 82 ก หน้า 6 (13 ตุลาคม 2561).
- ประเวศ วะสี. (2567). ผู้นำที่ไม่เป็นทางการ พลัฒมหาศาลที่ซ่อนเร้นอยู่ในสังคมไทย. นนทบุรี: สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.).
- ปราชญ์ชุมชน คนที่ 1. (18 มิ.ย. 2567). ผู้นำเชิงศรัทธาบาบามียุคบานี้กับการประยุกต์หลักกัลยาณมิตรธรรมในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของชุมชนสู่ความยั่งยืน. (เรียงวิชัย นิลโคตร, ผู้สัมภาษณ์)
- ปราชญ์ชุมชน คนที่ 2. (19 มิ.ย. 2567). ผู้นำเชิงศรัทธาบาบามียุคบานี้กับการประยุกต์หลักกัลยาณมิตรธรรมในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของชุมชนสู่ความยั่งยืน. (เรียงวิชัย นิลโคตร, ผู้สัมภาษณ์)
- ภาวิณีเยี เจริญยั้ง. (2567). พระไพศาล วิสาโล แนะนำหลักธรรมก้าวพ้น 'ขัดแย้ง' ยก 'โลกธรรม 8' เป็นแนวทางนักการเมือง. เรียกใช้เมื่อ 1 กรกฎาคม 2567 จาก https://www.matichonweekly.com/column/article_762625
- มณีรัตน์ จันทรา และคณะ. (2566). ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1. วารสารมหาจุฬานาครธรรม์, 10(12), 120-129.
- มติชนออนไลน์. (2567). สกศ. มุ่งพัฒนาความฉลาดของผู้เรียนยุคใหม่ รับมือดิจิทัล ดิสรัปชัน. เรียกใช้เมื่อ 1 กรกฎาคม 2567 จาก https://www.matichon.co.th/education/news_4467121
- สมชาย เบ็ญจวรรณ และคณะ. (2565). กัลยาณมิตรธรรม: หลักการสร้างสมรรถนะในการจัดการเรียนการสอน. วารสารพิกุล, 20(1), 189-206.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตโต). (2559). พุทธธรรม ฉบับเดิม. (พิมพ์ครั้งที่ 31). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พระพุทธศาสนาของธรรมสภา.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตโต). (2563). พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์. (พิมพ์ครั้งที่ 34). กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิธรรมทานกุศลจิต.
- สรรเสริญ วงศ์ชะอุ่ม. (2554). การวางแผนการพัฒนาประเทศ. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ศูนย์การพิมพ์เพชรรุ่งจำกัด.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2566). สานพลังสู่การยกระดับการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่. กรุงเทพมหานคร: บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

- Tomisla, K. (2018). The concept of sustainable development: From its beginning to the contemporary issues. *Zagreb International Review of Economics & Business*, 21(1), 65-80.
- UNESCO. (1981). *Quality of life. An Orientation of Population Education*. Bangkok: UNESCO.